

своих общению в небольших социальных группах не обезличенных, а интимно-личностных, человеческих отношений.

Литература:

1. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь / Г. Зиммель // «Логос», 2002. – № 3/4 / [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/logos/number/34/02.pdf> Дата доступа: 14.04.2017.
2. Лоренц К. Восемь смертных грехов цивилизованного человечества / К. Лоренц / [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Lor_8/02.php Дата доступа: 14.04.2017.
3. По данным ООН, увеличивается городское народонаселение: сегодня более половины населения мира проживает в городах, а к 2050 году число горожан увеличится на 2,5 млрд. человек: Пресс-релиз ООН от 10.07.2014 / [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.unic.ru/press/po-dannym-onn-uvelichivaetsya-gorodskoe-narodonaselenie-segodnya-bolee-poloviny-naseleniya-mir> Дата доступа: 14.04.2017.
4. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. Т.2. Всемирно-исторические перспективы / О.Шпенглер. Минск: ООО «Попурри», 1999. – 720 с.

Остапчук Г. О.

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, к.ф.н., доцент
м. Київ, Україна*

МОДИФІКАЦІЇ МІФОЛОГЕМИ ЄВРОПА-УКРАЇНА В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ОКРЕСЛЕННІ

Аналіз європейської орієнтації України потрібно розпочати із з'ясування особливостей смислового наповнення міфу Європи в її архаїчному звучанні, як втілення Істини, Добра і Краси (ідея цементуючого начала), враховуючи політичну парадигму «залежність – незалежність – взаємозалежність». Європа сприймається як джерело енергії на «маленькому азійському відросткові», є особливим видом динамізму, що складається з комплексу сил, відсутніх в історії цивілізацій, «перлиною земної кулі та мозком величезного організму», що стала метрополією людського роду завдяки «владі людського духу» [2, с. 81].

Для Київської Русі умовним «Заходом», центром уявної європейської спільноти виступає Візантія, зовнішнє культурне вторгнення візантизму відіграло роль каталізатора, збагатило давньоруську спільноту. У «Великій праці» англійський мислитель Р. Бекон (60-х р. XIII ст.) усвідомлює Україну як країну, що розташована на території до Танаїсу (Дону), вздовж якого в той час визначалися кордони з Азією. Належність до Європи стверджується тим, що її населяють християни. Р. Бекон вирізняє дві ознаки: русичі – схизматики,

дотримуються грецького обряду, і в богослужінні використовують слов'янську мову. «Рутенці – християни і схизматики, – пише Р. Бекон, – бо дотримуються обряду греків; але в богослужінні вони користуються зовсім не їх мовою, а слов'янською (Sclavoniens), котра є мовою, якою користується багато народів. Русичі, поляки і чехи не вживають ніякої іншої мови, крім цієї» [1]. В ранньому Середньовіччі старослов'янська мова була мовою всеслов'янської писемності, мовою слов'янської культурної єдності, котра охоплювала не тільки східних і південних слов'ян, а й Чехію та Моравію. В описах початку XIV ст. «Рутенія» окреслена в одній групі не з Польщею й Литвою, а з Болгарією й Візантією.

В XV – XVI ст. Європа сприймається на просторі, східний кордон якого проходить вздовж р. Танаїс, виокремлення антитези «Схід-Захід» усвідомлюється через «іншість» Європи (Заходу) по відношенню до Азії (Сходу). У «Трактаті про дві Сарматії» польського хроніста М. Меховського є Сарматія європейська і Сарматія азійська, Україна відноситься до складу європейської Сарматії (до заходу Європи) , але відкрита впливам Азії. В подальшому українці вирізняються від інших сарматських народів, від поляків та литовців. Італійський гуманіст, учень Л. Валли, Помпоній Лет, під час «скіфської подорожі» , що відбулася в 1479р. Сарматією називає землі від Одера до Дніпра, «теперішні сармати – це поляки й литовці», українців він називає скіфами, вказуючи на поширеність скіфської мови , «яку називають рутенською». В космографіях XV-XVI ст. вимальовуються дві самодостатні етноісторичні реальності – русини і московіти. В «Нотатках про Московію» (1549 р.) С. Герберштайна, нерідко з'являються екскурси в історію Київської Русі, причому характерно, вони здебільшого описують «Русь», тобто Україну, а не «Московію», тобто Росію. А це є переконливим свідченням того, що в Західній Європі того часу Київську Русь пов'язували переважно з Україною, а її історію -з українською історією. «Руські епізоди» зустрічаються в «Есе» М. Монтеня, в його філософсько-моральних роздумах про «людську природу», її розмаїття, мінливість, релятивність її якостей і рис. Русь викликала специфічний інтерес, як територія заселена народами, які за укладом свого життя далі відходили від звичних європейських норм.

З к. XVI – XVIII ст. інтерес до України зростає, набираючи козакоцентричного характеру. Козацтво несло з собою особливий суспільний устрій «пограниччя», стихію непідлеглості й свободи, створюючи різкий контраст до стану поневолення народних мас на «обжитих» землях України і в сусідніх країнах – Польщі й Литві, Білорусі й Росії. Україна усвідомлюється в загальноєвропейському контексті, , міфологічний образ Європи і погляд на «Країну козаків» визначається двома негативними для України тенденціями: зникає чітке уявлення про відмінність українців і росіян; Україна як етноісторична реальність зникає з карти Європи. На Україну поширюються характеристики, якими Захід наділяє Росію, «більш Азією ніж Європою».

Міфологема Європи в її західній інтерпретації виявляє тенденцію до суттєвого переміщення своїх східних кордонів на Захід. В просвітницькій історіографії «Історія Карла XII» Вольтер змальовує Україну як «обжиту і

багату», як таку, що «завжди прагнула свободи» й боролася за її здобуття; «поганими правителями тут зовсім занедбані блага, які природа так щедро дарувала людині. Жителі цих місць, суміжних з Малою Татарією, не сіють і не жнуть, тому що татари буджацькі, перекопські, молдавани та інші варварські народи постійно спустошують їхні ниви» [1]. Але свободолюбива, багата Україна шукає протекторату в європейській Швеції і Польщі.

Сприйняття України в європейському романтизмі неможливо зрозуміти без гердерівської концепції народної творчості, її ролі й значення в духовній культурі людства і без гердерівських ідей щодо слов'янства, його особливої сутності і місії в розвитку європейської культури. В «Ідеях до філософії історії людства» Й-Г. Гердер характеризує слов'ян як народи, які зберегли якості «природного стану», це нації мирних трудівників, які, на відміну від своїх сусідів, ненавиділи військові походи, розбої і грабежі. У «Щоденник у подорожі 1769 року» він пророкував: «Україна стане новою Грецією. Чудове небо, що розкинулося над цим народом, його весела натура, музикальність, родючі ниви дадуть одного разу щедрі плоди. З безлічі малих диких народів, якими були колись і греки, виникне цивілізована нація» [1].

З середини ХХ ст. Європа відчуває загрозу і з Сходу та Заходу і її прагнення зберегти свою самодостатність живить міфологему Об'єднаної Європи, Європи для всіх народів, партій і людей. На рівні міфологічної свідомості більш актуалізується розуміння Східноєвропейського регіону, що сприймається як захисна зона, котра відділяє Європу від Азії. Східна Європа – це зворотний, темний бік, яким могла б стати і Західна Європа, але на щастя, не стала. На тлі Східної Європи для західного спостерігача і вимальовується образ України як самостійного суб'єкта міжнаціонального діалогу.

У сучасній міфологемі Україна «балансується на межі», яка становить крайній східний кордон Європи і крайній західний кордон «іншого» Сход, і полісемія міфологем спирається на один із численних образів України, що їх зберігає міфологічна пам'ять Європи. Міфологічна свідомість ґрунтується на чіткій опозиції ціннісних ознак, невинної боротьби Добра і Зла. В українській суспільно-філософській думці є поширеним образ Європи як бажаного ідеалу Істини, Добра і Краси. Поряд з цим існує і протилежна точка зору: Європі ми завдячуємо всіма своїми негараздами, нігілізм Заходу загубить людство; обґрунтовується міфологема порятунку України через втечу від Європи. Існує і месіаністична міфологема: Україна – рятівник Європи, саме вона звільнить людство від односторонності Заходу і Сходу, про це зазначає М. Хвильовий в теорії «азіатського ренесансу»: «...наша Євразія стоїть на межі двох великих територій, двох енергій, оскільки авангардом 4-го культурно-історичного типу виступаємо ми» [3, с. 258].

З минулого зберігся погляд на себе як «не-Європу» із міфологемою Європи як «земного раю». На ґрунті такого парадоксу зароджується прагнення не обґрунтувати власну ідентичність позитивних цінностей, притаманних своїй культурі, а на запереченні наявності таких взагалі. Виходить, що ми позбавлені ознак цивілізованості, і українська мрія стає мрією про власну свободу від

України, про свободу за рахунок втечі від свого архетипного підґрунтя, і це в свою чергу, веде до заниженої самооцінки.

В «хаосі міфів» існує багато різних підходів від категоричного закликати від Європи до пошуків шляхів, що дозволять відмовитися від власного «Ми» і остаточно розчинитись в «Іншому» – це є утопізмом, небезпечною деструкцією. Дені де Ружмон пропонує розшукувати Європу власним творенням, власним пошуком до безмежності, оскільки Європа – це дух постійного пошуку [2]. Європейський українець – це той, хто перебуває у сумніві, це індивід, що від початку налаштований на дискусію, це той, хто здатен відновити після катастроф ХХ століття європейський полімпсест. В результаті абсолютизації будь-якої міфологеми відбудеться застій, стагнація, тому міфологічна зона повинна перебувати під наглядом критичної творчої думки, де діє науковий, творчий розум, відмінними від міфологічної логіки.

Література:

1. Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст. – К.: Основи, 1998. – 578 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://litopys.org.ua/ochyma/ochrus5_1.htm
2. Ружмон Д. Європа у грі. Шанс Європи. Відкритий лист до Європейців : пер. с фр. / Дені де Ружмон ; Пер. Я. Кравець, Я. Іванів . – Львів : Літопис, 1998. – 277 с.
3. Хвильовий М. Україна чи Малоросія. / М. Хвильовий. Твори: У 2 т. / Микола Хвильовий. – К.: Дніпро, 1990. – Т. 2. – 925 с.

Побочий І. А.

*Національна металургійна академія України,
доктор політичних наук, професор
м. Дніпро, Україна*

КОНЦЕПЦІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ

Поняття «інформаційне суспільство» вперше з'явилося в 60-і роки ХХ століття. Його автором вважається професор Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші. Інформаційне суспільство визначалося як суспільство, де розвиток комп'ютеризації надає людям доступ до надійних джерел інформації та позбавляє їх від рутинної роботи, забезпечуючи високий рівень автоматизації виробництва. Рушійною силою розвитку цього суспільства є виробництво не матеріального, а інформаційного продукту.

Розвиток суспільства протягом всієї історії пов'язаний з еволюцією та революціями засобів і каналів комунікації. Важливими подіями в розвитку засобів комунікації стали винахід телеграфу й ротативної типографської машини (1847 р.), телефону (1870 р.), радіо (1895 р.), бездротового телеграфу (1922 р.), телебачення (1930 р.). В 1946 році в Сент-Луїсі (США) було створено